Beleidskompasformulier voor **internetconsultatie**

Titel:

(Vul hier de publicatietitel van de internetconsultatie in)

Wet hervorming landelijke publieke omroep

∞ Wie zijn belanghebbenden en waarom?

Hulpvragen

- Wie zijn direct of indirect belanghebbenden bij het betreffende vraagstuk? Wie beschikken er over relevante kennis over en ervaring met het vraagstuk?

Direct belanghebbenden: de landelijke publieke omroepen, de stichting Nederlandse Publieke Omroep (NPO), het Commissariaat voor de Media, de Raad voor Cultuur, de Ombudsman voor de Publieke Omroepen, makers en producenten.

Indirect belanghebbenden: regionale en lokale publieke omroepen, de stichting Regionale Publieke Omroep (RPO), de stichting Nederlandse Lokale Publieke Omroep (NLPO), private mediapartijen, NDP Nieuwsmedia, de Nederlandse kijker en luisteraar.

- Op welke wijze zijn belanghebbenden tot nu toe in de verschillende fasen van het beleidstraject betrokken?

Op 4 april 2025 heeft het toenmalige kabinet in een Kamerbrief toegelicht hoe het de landelijke publieke omroep wil hervormen. In het coalitieakkoord van het huidige kabinet Jetten is tevens opgenomen dat de landelijke publieke omroep wordt hervormd. Sinds het verschijnen van de Kamerbrief op 4 april 2025 is veelvuldig malen gesproken met de verschillende belanghebbenden. In 2025 is ook een ambtelijke werkgroep opgericht waarin OCW, NPO en verschillende omroepen waren vertegenwoordigd. In deze werkgroep is het wetsvoorstel verder uitgewerkt en besproken. Er hebben daarnaast meerdere bestuurlijke overleggen plaatsgevonden tussen OCW, NPO en de verschillende omroepen. Bij de uitwerking van het wetsvoorstel is ook veelvuldig gesproken met het Commissariaat voor de Media, zowel op ambtelijk als bestuurlijk niveau. Daarnaast is gesproken met belangenorganisaties van makers en producenten, met commerciële mediapartijen, de RPO, de NLPO, de Ombudsman, de Nederlandse Vereniging voor Journalistiek, de Raad voor Cultuur, de Centrale Ondernemingsraad van de landelijke publieke omroep, het college van hoofdredacteuren van de landelijke publieke omroep en anderen.

1. Wat is het probleem?

Hulpvragen

a) Wat is het probleem?

Het huidige landelijke publieke omroepbestel past niet meer goed bij het veranderde medialandschap en de samenleving. Daardoor is de publieke omroep steeds slechter in staat om zijn waardevolle functies voor de Nederlandse democratie en samenleving te vervullen.

b) Wat zijn de oorzaken van het probleem?

Er zijn verschillende oorzaken; een aantal vindt zijn oorsprong buiten het bestel en een aantal binnen het bestel zelf. Buiten het bestel zijn de oorzaken dat de Nederlandse samenleving zich steeds slechter laat indelen in afzonderlijke stromingen, wat slecht past bij het bestel dat gebaseerd is op erkenningscriteria via onder andere ledenaantallen en omroepen die ieder een eigen afgebakende stroming vertegenwoordigen. Het medialandschap is in rap tempo gedigitaliseerd en kenmerkt zich door een grote hoeveelheid aanbod en kapitaalkrachtige (internationale) mediaspelers waarmee de landelijke publieke omroep concurreert om aandacht van het Nederlandse publiek. Dit vraagt om een flexibel en wendbaar bestel, terwijl het huidige bestel zich kenmerkt door beperkte slagkracht vanwege de vele spelers, versnippering van middelen en expertise en het feit dat er veel tijd opgaat aan de interne beheersing. Daarnaast is er binnen het bestel sprake van een versplinterde verantwoordelijkheid voor het uitvoeren van de publieke mediaopdracht en krijgen publieke waarden als kwaliteit, verbinding, betrouwbaarheid, onafhankelijkheid en impact in de beoordeling van de landelijke publieke omroep te weinig aandacht.

c) Wat is de omvang van het probleem?

De suboptimale inrichting van het bestel heeft gevolgen voor de slagvaardigheid en flexibiliteit waarmee de landelijke publieke omroep kan inspelen op de veranderingen in het medialandschap en de Nederlandse samenleving. De meest recente evaluatiecommissie die de uitvoering van de publieke mediaopdracht op landelijk niveau heeft geëvalueerd constateert dan ook dat de huidige koers niet volstaat.[1] Daarnaast hebben eerdere adviseurs en rapporten gewezen op de tekortkomingen van het huidige bestel.[2]

d) Wat is het huidige beleid en wat heeft de evaluatie opgeleverd?

De problemen omschreven onder onderdeel a t/m c raken de hele landelijke publieke omroep. Zoals omschreven bij onderdeel c hebben meerdere adviseurs en rapporten het landelijke publieke omroepbestel geëvalueerd en de tekortkomingen gesignaleerd. Dat is de aanleiding geweest om het landelijke publieke omroepbestel grondig te hervormen.

[1] Focus op de kernwaarden (2026). Evaluatiecommissie NPO.

[2] Raad voor Cultuur (2014). De Tijd Staat Open: advies voor een toekomst-bestendig publieke omroepbestel; Visitatiecommissie landelijke publieke omroep 2013-2017 (2019). Samen Voor Het Publiek belang; AEF (2022). Verkenning naar legitimatie-criteria voor publieke omroepen; AEF (2022) Koers Kiezen: vijf uitdagingen voor een duurzame Publieke Omroep; Commissariaat voor de Media (2022). Kijk Samen Verder: reflectie op een toekomstbestendig bestel; Raad voor Cultuur (2022). Reflectie op verkennend rapport AEF naar erkennings-criteria omroepen; Adviescollege Publieke Omroep 2023). Eenheid in Veelzijdigheid: pleidooi voor een weerbaar publiek omroepbestel;

e) Wat gebeurt er als de overheid niets doet (Nuloptie)? Wat rechtvaardigt overheidsinterventie?

Zonder interventie sluit de landelijke publieke omroep steeds slechter aan bij de veranderingen in het gedigitaliseerde en geïnternationaliseerde medialandschap en de Nederlandse samenleving. Hiermee komt de functie die de landelijke publieke omroep heeft voor de Nederlandse democratie en samenleving steeds meer onder druk te staan omdat de vindbaarheid, herkenbaarheid en zichtbaarheid van de landelijke publieke omroep afneemt. Een publieke omroep legt juist gewicht in de schaal wanneer een groot deel van de samenleving bereikt wordt. Met een overheidsinterventie waarbij het bestel wordt vereenvoudigd, omroepen een vaste plek krijgen in het bestel, samenspel tussen NPO en omroepen wordt verbeterd, het toezicht wordt verduidelijkt en de journalistieke functie wordt versterkt, wordt de publieke omroep in staat gesteld beter aan te sluiten bij het medialandschap en de samenleving.

2. Wat is het beoogde doel?

Hulpvragen

a) Wat zijn de beleidsdoelen?

Doel is om het landelijke publieke omroepbestel te hervormen tot een slagvaardiger en flexibeler bestel dat sneller relevanter aanbod kan maken voor de Nederlandse samenleving en de digitale uitdagingen beter het hoofd kan bieden.

b) Aan welke duurzame ontwikkelingsdoelen (sustainable development goals, SDG's) en brede welvaartsuitkomsten dragen de doelen bij?

Dit doel draagt bij aan Sustainable Development Goal 16: *promote peaceful and inclusive societies for sustainable development, provide access to justice for all and build effective, accountable and inclusive institutions at all levels*. Het hebben van een robuuste mediasector is een vereiste voor het bestaan van een gezonde democratie en sterke instituties. De landelijke publieke omroep maakt daar een belangrijk deel van uit. De mediasector speelt een belangrijke rol in het informeren van burgers, het controleren van de macht, burgers in aanraking laten komen met verschillende perspectieven en opvattingen en zorgt voor verbinding in de samenleving.

3. Wat zijn opties om het doel te realiseren?

Voor de landelijke publieke omroep zijn de persvrijheid en de redactionele autonomie belangrijke grondbeginselen. De minister van OCW is stelstelverantwoordelijk. Dat wil zeggen: de minister dient als medewetgever de kaders te formuleren waarbinnen de publieke omroep zo vrij en onafhankelijk mogelijk zijn werk kan doen. De manier waarop de landelijke publieke omroep zijn publieke mediaopdracht, en daarmee het maken van media-aanbod, uitvoert, is aan de omroep zelf. Waar het gaat om het sturen op het functioneren van de landelijke publieke omroep is de minister gehouden aan het scheppen van randvoorwaarden via de wet in formele zin. Inhoudelijke sturing vanuit de minister of de wetgever kan dus niet aan de orde zijn, waardoor andere beleidsinstrumenten niet voor de hand liggen.

Het is belangrijk wettelijk te borgen dat in het bestel meer rust, stabiliteit en flexibiliteit komt. Daarom wordt het bestel gesloten voor nieuwe organisaties maar opener voor nieuwe geluiden, perspectieven en behoeften van de samenleving. Omroephuizen worden opgericht die een vaste plek in het bestel hebben. De huidige systematiek van erkenning, toetreding en uittreding wordt daarmee losgelaten. Omroepen moeten samen mediaopdracht uitvoeren en veranderende geluiden, perspectieven en behoeften uit de samenleving een plek geven in het aanbod. Zij worden hierop geëvalueerd en beoordeeld.

Daarnaast is het van belang dat het bestel compacter wordt, met meer slagkracht. Om deze reden clusteren de omroepen zich in een viertal omroephuizen, naast de omroeporganisatie NOS. Huizen maken het aanbod en medewerkers komen in dienst bij de omroephuizen. Omroephuizen zelf zijn geen verenigingen, de ledeneis vervalt. Vereniging blijft waardevolle manier voor verankering met de samenleving. Daarnaast komen andere manieren om maatschappelijke worteling vorm te geven. De governance van de omroepen is gericht op goed bestuur en moet bijdragen aan sociale veiligheid.

Verder vraagt het bestel om een heldere rolverdeling met ene beter samenspel tussen NPO en omroepen. NPO gaat hiertoe zijn coördinerende taak voor het toekennen aanbod algemener invullen. Met minder omroephuizen in een stabiel bestel kan NPO zijn coördinerende taak op gebied van aanbod generieker invullen. Door aan de voorkant gezamenlijk goede afspraken te maken over strategie en programmering, kan NPO vervolgens meerjarenafspraken maken per omroephuis over het te verzorgen aanbod. NPO besluit over programmavoorstellen op basis van het principe van ‘ja, tenzij’. Omroephuizen krijgen meer inhoudelijke autonomie, de NPO-organisatie kan worden verkleind en het programmeerproces wordt veel minder bureaucratisch.

Andere opties om het bestel te versterken zijn het versterken van de journalistieke functie, het herijken van de verantwoordings- en beoordelingssystematiek en het duidelijker omschrijven van de wijze waarop het externe toezicht functioneert.

Hulpvragen

a) Wat zijn kansrijke aangrijpingspunten om het doel te realiseren?

b) Wat zijn, gegeven de aangrijpingspunten, kansrijke beleidsopties?

c) Wat is de beleidstheorie (doelenboom) per kansrijke beleidsoptie?

4. Wat zijn de gevolgen van de opties?

Het pakket aan maatregelen leidt tot een slagvaardiger en flexibeler landelijk publiek omroepbestel dat beter kan inspelen op veranderingen in de samenleving en het medialandschap. De verwachte gevolgen staan per maatregel in het wetsvoorstel beschreven.

De volgende toetsen en adviezen zijn van toepassing:

- Wetgevingstoetsing door JenV;
- Regeldruktoetsing door de ATR;
- Uitvoerbaarheids- en handhaafbaarheidstoets door het CvdM;
- Uitvoerbaarheidstoets Raad voor cultuur;
- Uitvoerbaarheidstoets door de NPO, RPO en NLPO;

Hulpvragen

a) Wat zijn de verwachte gevolgen per beleidsoptie?

b) Welke verplichte toetsen zijn van toepassing en wat zijn daarvan de uitkomsten (voor zover bekend)?

5. Wat is de voorkeursoptie?

Het wetsvoorstel bevat het volgende pakket aan maatregelen:

- Het aantal bestuurlijke spelers binnen het bestel wordt teruggebracht van 14 naar 6.
- Er komen omroephuizen die een vaste plek hebben in het bestel. De systematiek van erkenningen, toe- en uittreding wordt losgelaten. In de plaats daarvan komt een stevige verantwoordings- en beoordelingscyclus. Verantwoordelijkheden ten aanzien van doelmatigheid worden logischer belegd.
- Omroephuizen krijgen de opdracht mee te bewegen met veranderende geluiden, perspectieven en geluiden in de samenleving. Op deze manier wordt de publieke omroep opener en responsiever.
- Naast het onderhouden van banden met verenigingen komen er andere manieren om maatschappelijke worteling als omroephuis vorm te geven en aan te tonen.
- Het samenspel tussen NPO en omroepen wordt verbeterd: omroepen krijgen meer zeggenschap in de totstandkoming van de strategie en de NPO coördineert het aanbod generieker op basis van meerjarenafspraken over de verdeling van aanbod tussen de omroepen.
- De journalistieke functie van de publieke omroep wordt versterkt.
- Alle spelers in het bestel hebben hun governance op orde.
- Het externe toezicht wordt herijkt en sluit aan bij het nieuwe bestel.

In het wetsvoorstel is opgenomen dat een externe evaluatiecommissie de uitvoering van de publieke mediaopdracht door de landelijke publieke omroep tenminste eens in de vijf jaar evalueert. Het ministerie van OCW kan onderwerpen voor deze evaluatie aandragen. Voorstelbaar is dat de effecten van de wetswijziging op de slagvaardigheid en flexibiliteit van het landelijke publieke omroepbestel als evaluatieonderdelen worden toegevoegd.

Hulpvragen

a) Wat is het voorstel?

b) Hoe houdt het voorstel rekening met:

c) Wat zijn de risico’s en onzekerheden van dit voorstel?

d) Hoe ziet de voorgenomen monitoring en evaluatie eruit?